

НАПРЯМ 9. АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ТЕОРІЇ І ПРАКТИКИ МЕНЕДЖМЕНТУ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-303-6-1>

Батюк Р. Б.,

аспірант кафедри менеджменту

Львівського національного університету ветеринарної медицини

та біотехнологій імені С. З. Гжицького

м. Львів, Україна

ОЦІНКА ЕФЕКТИВНОСТІ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ

В умовах ринкової економіки кожне підприємство самостійно визначає свою діяльність, зокрема зовнішньоекономічну. Від цього залежить розвиток підприємства, а тому здійснення зовнішньоекономічної діяльності має бути результативним та ефективним з формування відповідного механізму управління, який дозволить ефективно впливати на діяльність об'єкту управління з метою досягнення цілей підприємства при здійсненні ЗЕД.

На сьогоднішній день, поняття ефективності зовнішньоекономічної діяльності розкривається за допомогою різних економічних показників, таких як економічний ефект від експортної діяльності, та інших показників ефективності зовнішньоторговельних операцій.

В умовах жорсткої конкуренції на зовнішніх ринках, а також у ситуації економічних шоків, правильна, достовірна оцінка ефективності зовнішньоекономічної діяльності дозволяє підвищити ефективність діяльності всього підприємства в цілому, а також застрахувати себе від ризиків втрати доходів.

Результати дослідження сутності поняття «ефективність зовнішньоекономічної діяльності підприємства» у працях вітчизняних та зарубіжних вчених узагальнено у табл. 1.

Завдання підвищення ефективності зовнішньоекономічної діяльності є багатоплановою, вона пов'язана з ефективністю використання активів підприємства, коштів, а також з проведенням різноманітних інвестиційних процесів, пов'язаних з досягненням високого рівня якості виробленої продукції.

Таблиця 1

**Систематизація поглядів до визначення сутності поняття
«ефективність зовнішньоекономічної діяльності»**

Автори	Утожднення сутності поняття	Недоліки
А. Брояка [1]	як комплексний показник прибутковості підприємства	– основним критерієм ефективності є тільки прибуток; – не зазначено інші аспекти забезпечення ефективності.
Т. Васюк [2, с. 139]	як результат отриманий від окремої операції	– не враховано витрати понесенні в результаті здійснення зовнішньоекономічної діяльності; – не зазначено інші аспекти забезпечення ефективності.
Ю. Козак [3, с. 259]	як елемент збільшення доходу	– не розкрито механізм збільшення доходу; – не завжди отриманий результат свідчить про ефективність.
О. Котиш [4, с. 6]	як комплексний показник прибутковості підприємства	– краще застосовувати для тих підприємств, які добре освоїли ринок; – залежить від обсягів діяльності підприємства.
Р. Псюк [5]	як елемент збільшення доходу	– не розкрито механізм збільшення доходу для підприємства.
А. Семенов, Г. Семенов [6, с. 54].	як результат успішної маркетингової діяльності	– потребує проведення спеціального маркетингового дослідження. – не зазначено інші аспекти забезпечення ефективності.
Dr. Ram Singh [7, с. 104]	як процес взаємозв'язку складових конкурентоспроможності підприємства	– використовується лише два елемента в оцінці ефективності зовнішньоекономічної діяльності; – вузькість спрямування.

Джерело: власні дослідження

Ефективність зовнішньоекономічних операцій закладається ще на етапі планування, а оцінюється у вигляді фінансового аналізу.

Вихідною методичною базою для оцінки й аналізу зовнішньоекономічної діяльності аграрних підприємств має бути системний аналіз та комплексний, діалектичний підхід, що зумовлює необхідність вивчення окремих елементів і системи в цілому в постійному русі, змінах, в процесі постійного оновлення. Це є важливим не тільки для пізнання суті економічних категорій, але і для формулювання висновків щодо практичного їх застосування, прийняття управлінських рішень на різних рівнях ієрархічної системи управління в аграрному секторі України [8, с. 9].

Отже, маємо завдання сформулювати всебічний комплексний підхід до аналізу системи економічних показників ефективності від експортних операцій, у тому числі в умовах фінансової кризи та ступеня впливу окремих країн-контрагентів на загальний обсяг прибутку підприємства від зовнішньоекономічної діяльності.

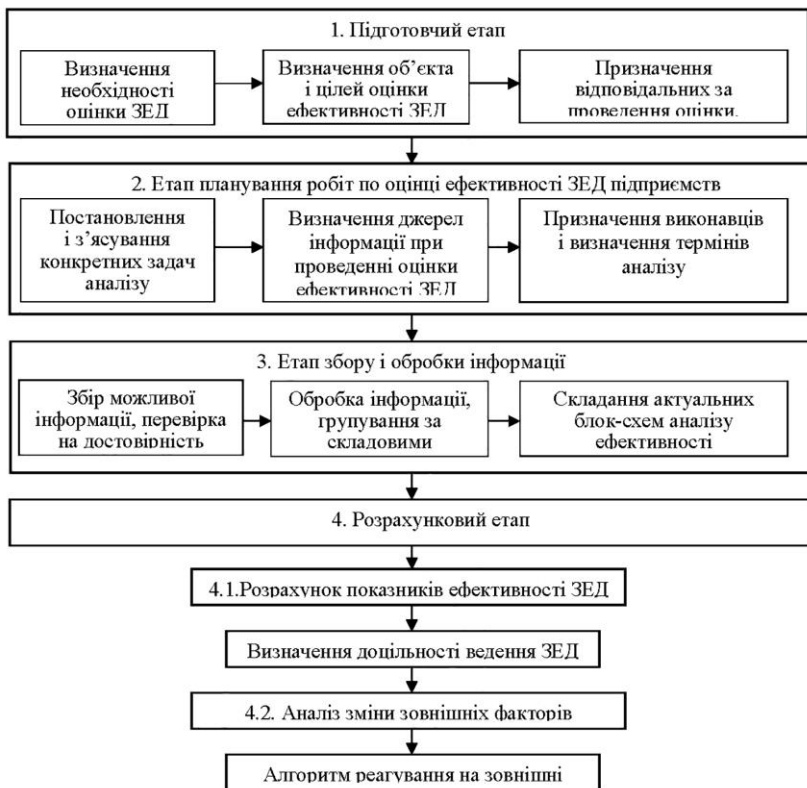
Схематичний алгоритм оцінки зовнішньоекономічної діяльності представлений на рис. 1, 2, 3.

Даний, комплексний, підхід необхідний при оцінці потенційних можливостей та очікувань аграрних підприємств у конкурентній боротьбі на зовнішньому ринку збуту, а також розробці заходів щодо максимізації прибутку від експортної діяльності та мінімізації ризиків. Підприємству-експортеру необхідно проводити аналіз ефективності ЗЕД як на стадії укладання зовнішньоторговельного контракту (контрактна оцінка), і у процесі провадження діяльності (за фінансовим результатом).

Сутність підготовчого етапу полягає у визначенні необхідності оцінки, визначення об'єкта та цілей, призначення відповідальних за оцінку, а також розподіл між ними функціоналу.

За підготовчим етапом слідує планування робіт з оцінки. В насамперед відповідальні аналізують вже поставлені цілі, далі визначається перелік необхідних джерел для отримання відомостей для оцінки, а також призначаються безпосередні виконавці та їм встановлюються терміни виконання.

Третім етапом є процес бору та обробки інформації безпосередніми виконавцями. Насамперед, проводиться збір інформації з певних джерел, далі інформація обробляється і групується за однорідністю, складається актуальна блок-схема.

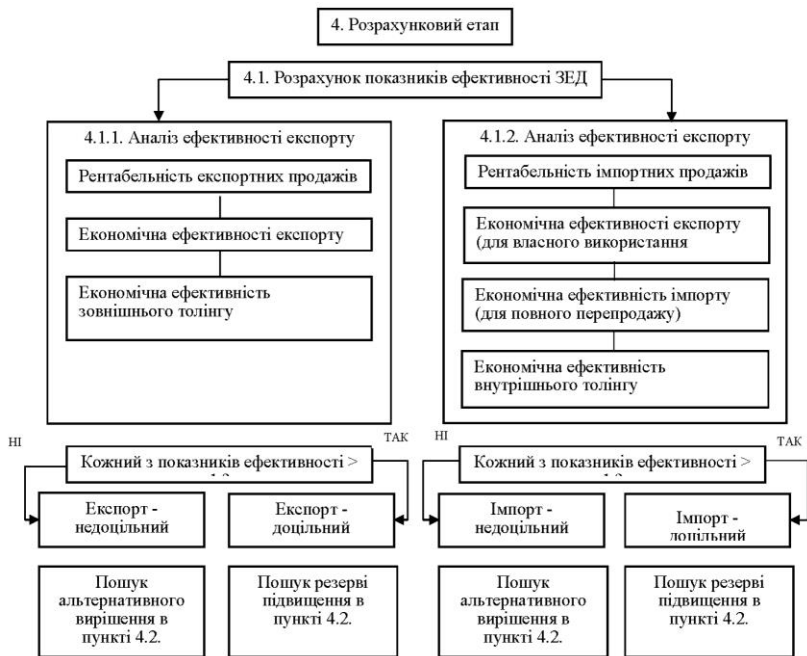

Рис. 1. Узагальнений алгоритм оцінки ефективності зовнішньоекономічної діяльності аграрних підприємств

Розрахунковий етап є заключним в алгоритмі, при завершенні якого формується перелік необхідних поведінкових дій для підприємства. Насамперед проводиться розрахунок стандартних показників ефективності зовнішньоекономічної діяльності. Аналізуються окремо імпортні та експортні операції.

Під час аналізу експорту використовуються наступні показники:

- рентабельність експортного продажу
- економічний ефект експорту
- економічна ефективність зовнішнього толлінгу.

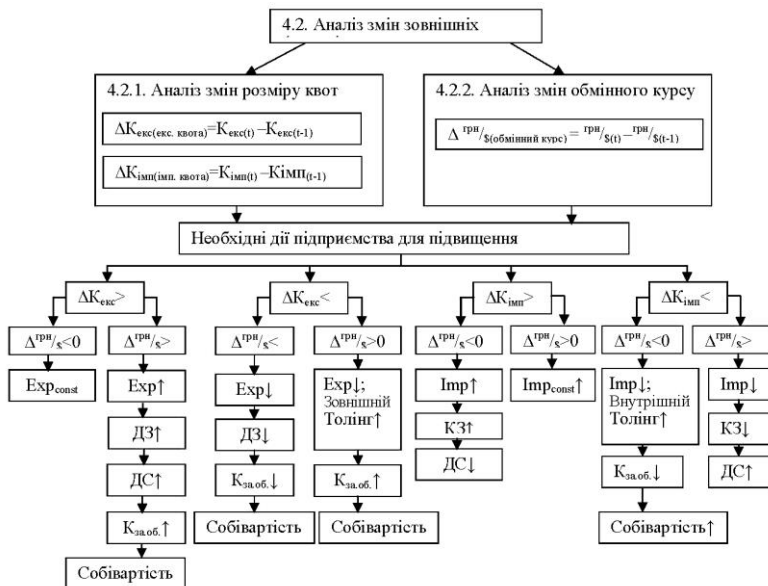

Рис. 2. Деталізований алгоритм етапу 4.1 оцінки ефективності зовнішньоекономічної діяльності аграрних підприємств

Цей підхід дозволить:

- укласти зовнішньоторговельний контракт, що відповідає максимальному критерію ефективності;
- контролювати своєчасність виконання контракту та вносити коригування у процесі реалізації зовнішньоторговельного угоди;
- оцінити рівень впливу зовнішньоторговельної діяльності на економічні показники підприємства загалом.

При оцінці економічних показників ефективності, в умовах фінансової кризи важливо оцінювати результат у розрізі кожної з країн, а так само в динаміці. Це дозволить розставити потрібні пріоритети та перерозподілити поставки до країн, що приносять найбільший дохід компанії експортеру.

Рис. 3. Деталізований алгоритм етапу 4.2 оцінки ефективності зовнішньоекономічної діяльності

Важливо відзначити, що низка пунктів вимагають суб'єктивної, експертної оцінки, а деяких потрібні маркетинговий інструментарій. Серед аналізу внутрішнього та зовнішнього середовища в алгоритмі прийняття рішень про ведення зовнішньоекономічної діяльності, наприклад, оцінка рівня якості. Дані етапи неможливо поррахувати математично.

Список використаних джерел:

1. Брояка А. А. Оцінка та шляхи підвищення ефективності зовнішньоекономічної діяльності підприємства. *Наукові праці Полтавської державної аграрної академії. Серія: Економічні науки.* Полтава, 2012. Випуск 5. Том 2. С. 46–51.
2. Вічевич А. М., Максимець О. В. Аналіз зовнішньоекономічної діяльності : навчальний посібник. Львів : Афіша, 2004. 140 с.
3. Козак Ю. Г. Зовнішньоекономічна діяльність підприємств. К. : Освіта України, 2012. 272 с.
4. Котиш О. М. Теоретичні аспекти ефективності зовнішньоекономічної діяльності: понятійно-категоріальний апарат. *Конкуренто-*

спроможність та інновації: проблеми науки та практики. Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції 17–18 листопада 2016 р. Харків : ФОП Лібуркіна Л.М., 2016. С. 334–340.

5. Псюк Р. М. Детермінанти ефективності зовнішньоекономічної діяльності промислових підприємств. *Тези доповідей V Міжнародної науково-практичної конференції «Управління інноваційним процесом в Україні: налагодження взаємодії між учасниками»*. Львів : Видавництво Львівської політехніки, 2014. С. 98–99.

6. Семенов Г. А. Економічна ефективність зовнішньоекономічної діяльності акціонерного товариства. *Економічний вісник Донбасу*. 2009. № 4(18). С. 54–59

7. Dr Ram Singh. *International trade operations*. First Edition: New Delhi, 2009. 504 p.

8. Батюк Р. Б. Методичні підходи до оцінювання ефективності зовнішньоекономічної діяльності аграрних підприємств. *Науковий вісник ЛНУВМБ імені С. З. Гжицького*. Львів, 2021. Т. 23. № 98. «Економічні науки». С. 3–11.

9. Кубів С. І., Федюк В. В. Методичні підходи до оцінювання розвитку зовнішньоекономічної діяльності аграрного сектору. *Підприємництво і торгівля*. 2020. № 27. С. 44–47.

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-303-6-2>

Грудцина Ю. В.,

кандидат економічних наук, доцент,

*доцент кафедри менеджменту та міжнародних економічних відносин
Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського
м. Київ, Україна*

МОТИВАЦІЙНИЙ МОНІТОРИНГ В СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ

Формування ефективної кадрової політики підприємства потребує створення ефективного мотиваційного середовища, заснованого на загальній місії підприємства, людському потенціалі та закономірностях і тенденціях сучасного менеджменту. Активізація мотиваційних факторів є умовою створення мотиваційного середовища, в якому буде відбуватись як розвиток персоналу загалом, так професійний та особистісний ріст кожного працівника зокрема.